

ATT TÄNKA PÅ

Byggnadsvård handlar om att vårda och bevara vår byggda historia. För den enskilde kan det vara att vårda ett hus eller en sammanhållen miljö med uthus eller garage. I gamla hus kan vi glädjas åt hantverksmässigt utförda detaljer gjorda av skickliga händer. Material med en kvalitet som inte längre finns idag - fönster av kärnvirke, blåsta fönsterglas, vackra lister och foder. Allt detta är värt att bevara och underhålla. Som husägare förvaltar du en del av vårt gemensamma kulturarv. Gör inte genomgripande förändringar som efter kort tid riskerar att uppfattas som olyckliga. Utgå från husets karaktär för att säkra kvaliteten över tid.

Tänk igenom varje ingrepp

Det gäller att respektera husets förutsättningar och kanske inte förvänta sig modern standard i en äldre byggnad. Man bör bo i huset ett tag innan man kan avgöra vad som ska åtgärdas, för när man väl byggt om kan oersättliga värden ha gått till spillo. Gör så små ingrepp som möjligt. Tänk igenom vad som ger huset karaktär och försök bevara dessa detaljer. Var rädd om originaldelarna och återanvänd när det är möjligt. Undvik att ta bort väggar och inredning.

Använd traditionella material och metoder

Färger som slamfärg och linoljefärg är provade i flera hundra år och detsamma gäller naturmaterial som trä, tegel och kalkbruk. Ofta är de också billiga och miljövänliga. Slam- och linoljefärg är båda färgtyper som fungerar som slitlager och nöts. Jämför med moderna färgtyper där lager läggs på lager, vilket gör underhållet över tid besvärligare. Man bör tänka på att olika material samverkar på olika sätt. Olika färgtyper har olika egenskaper och om de kombineras kan det leda till att färger flagnar, spricker osv. Var misstänksam mot material som är underhållsfria, eftersom det ofta innebär att de inte går att underhålla.

Fönstren är husets ögon

De är utan att överdriva en av de viktigaste detaljerna hos en byggnad, när det gäller storlek, utformning och placering. De gamla fönstren har vackra detaljer som profilerade bågar som släpper in ljuset på ett speciellt sätt. Förr tillverkades fönster av tätvuxet kärnvirke och behandlades med linolja och linoljefärg. Även om färgen har flagnat och träet ser grått och tråkigt ut, så är det ofta friskt och det är betydligt billigare att måla om ett sådant fönster än att köpa nytt. Fönstrens nedre delar är mest utsatta och kan vid behov bytas ut. Behåll hantverksmässigt blåsta glas, en exklusiv detalj som vi inte har råd med idag. Ett gammalt fönster har hållit i hundra år och håller efter renovering i hundra år till. Om ett fönster måste bytas ut bör det ske med en kopia.

Planera

Den dag man ska byta ett fönster eller en dörr, kan det vara svårt att hitta något som passar. Det kan bli nödvändigt att mätbeställa från fabrik eller ett mindre snickeri, och det behöver faktiskt inte bli mycket dyrare än att köpa massproducerade. Nackdelen är att det tar litet tid så man måste planera sitt inköp i god tid, men det kan vara värt att vänta.

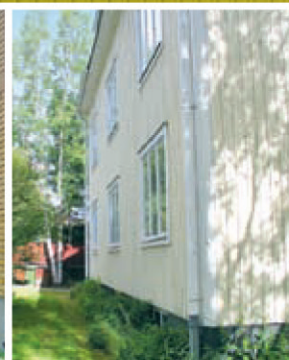

Femtioalets entréer med karaktäristiska träportar ger ett varmt välkommande. Lägg märke till detaljer som dörrhandtag och sparkplåt. De ersätts ofta av dåligt anpassade aluminiumportar som den längst till höger.

Jämför tegeltaket längst till höger med det tegelprofilerade plåttaket intill. Plåttaket imiterar teglet men är alldeles för blankt och saknar teglets förmåga att åldras vackert.

Fönstren på trähuset till höger ligger i liv med fasaden. Jämför med den tilläggsisolerade fasaden bredvid, där fönstren hamnat i djupa nischer.

Handblåsta fönsterglas ger liv och variation åt fönstertytan.

Färgsättningen är viktig

Ett hus har kanske målats om ett antal gånger i olika kulörer efter tidens mode. Det kan vara spännande att ta reda på det såg ut från början och ge huset en ursprunglig färgsättning. Färgsättning är ingen slump, utan en viktig detalj för hur huset ska upplevas.

Fråga – och fråga flera!

Det gäller att fråga sig fram – och att göra det på många olika ställen. Det är vanligt att försäljare förordar vissa produkter, kanske inte för att de är bäst utan för att det är dem man säljer eller den produkt som man har i lager. Fråga därför efter oberoende fackkunskap. Litteratur om byggnadsvård finns på biblioteket. Varje år kommer det ut mängder av facklitteratur inom området.

Energibesparande åtgärder

Många byggnader har dålig isolering och kan behöva åtgärdas. Det är viktigast att isolera taket där en stor del av värmen läcker ut. Isolering sker genom att fylla på med isoleringsmaterial. Om man ska isolera väggarna är invändig isolering att föredra, eftersom det inte påverkar husets utvändiga utseende. Fönstren kan förses med "innanfönster" vintertid, det är både billigare och långt mer energibesparande än att byta till lågenergifönster. Tänk på att olika förändringar i byggnadens miljö, ändrar också husets förutsättningar. Om trossbotten isoleras blir grunden kallare, genom tilläggsisolering med täta material ändras förutsättningar att släppa igenom fukt, genom att installera jord- eller bergvärme kan en tidigare uppvärmd kallare bli för kall och därigenom skapas andra problem.

Tillbyggnader

Det finns två typer av tillbyggnader, antingen de som anpassats till byggnaden eller de som helt avviker. När en byggnad byggs till eller kompletteras bör det ske på ett sätt som tar hänsyn till huset. Se upp för oproportionerligt stora tillskott, ta upp formspråk från huset som snickerier, takvinklar och materialval. Det ursprungliga ska kunna urskiljas och även vad som byggts till. Tag gärna kontakt med en arkitekt.

Dokumentera

När du slutligen har bestämt dig för att göra en förändring – dokumentera genom fotografering och uppmätningar. Varje tid har sin syn på vad som är vackert eller värt att bevara. Även om man kanske inte kommer att återskapa en byggnad till ursprungligt skick kan det vara roligt att se hur det en gång såg ut. ●